

VALKEAKOSKEN RANTOJEN OSAYLEISKAAVAN RAKENNUSINVENTOINTI

**VALKEAKOSKEN KAUPUNKI
4/2025**

Työn tilaaja

Valkeakosken kaupunki
Mila Mäenluoma, yleiskaavapäällikkö
040 335 6043

Laatija

Ramboll
Niemenkatu 73
15140 Lahti
P +358 20 755 611
www.ramboll.fi

Tiina Heikkilä, insinööri (AMK)
040 139 5193

Kannen kuva

Ramboll

Nykytilavalokuvat

Ramboll

Suoritusajankohta

Ensimmäinen vaihe on suoritettu ajalla toukokuu – elokuu 2023
Toinen vaihe on suoritettu ajalla lokakuu 2024 – huhtikuu 2025

Päiväys

Ensimmäinen vaihe 31.8.2023
Toinen vaihe 24.4.2025

SISÄLLYSLUETTELO

1.	Johdanto	3
1.1	Inventointi 2023	4
1.2	Täydennys 2024	5
1.3	Inventointi 2025	6
2.	Kulttuuriympäristöt	7
2.1	Maisema-alueet	7
2.2	Maaseudun kulttuurimaisemat	8
2.3	Rakennetut kulttuuriympäristöt	9
3.	Säilyneisyys sekä arvojen ja merkittävyyden arviointi	10
3.1	Arvojen ja merkittävyyden arviointi	10
3.2	Säilyneisyyden arviointi	11
3.3	Suosituks	11
4.	Inventointi 2023	12
4.1	Tykölän kartano	12
4.2	Jutikkalan kartano	15
4.3	Lahisten kartano	18
4.4	Alitalo, Ylitalo ja Keskitalo	21
4.5	Klemolan pihapiiri	23
4.6	Helkavuoren rannan kohteet	25
4.7	Valmarinniemi	27
4.8	Kariniemi	29
4.9	Carlstedtin ateljeehuvi	31
4.10	Visavuori	32
4.11	Verkkosaari	34
4.12	Rauttunmaja	36
4.13	Sääksmäen pappila	38
4.14	Sääksmäen silta ja Viidennumero	40
4.15	Päivölän opisto	42
4.16	Hiittionmäki	44
5.	Inventointi 2024	45
5.1	Vedentaan kylä	45
5.2	Ritvalan kylä	47
5.3	Mälkiäisten ryhmäkylä	49
5.4	Vainio-Seppälän pihapiiri	52
5.5	Ikkalan pihapiiri	53
5.6	Rekolan pihapiiri	55
5.7	Mainiemen huvila	57
5.8	Sillantaan kartano	59
5.9	Uittamon kartano	61
5.10	Hakalan kartano	63
5.11	Haukilan koulu	65
5.12	Kukkaronlahden huvila	67
6.	Inventointi 2025	68
7.	Yhteenveto	69

1. JOHDANTO

Valkeakosken rantojen osayleiskaava päivitystyö on tullut vireille Valkeakosken kaupunginvaltuuston päätöksellä 19.12.2022. Kaavan valmisteluaineisto oli nähtävillä 1.2.-15.3.2024 välisenä aikana. Alueella voimassa oleva yleiskaava on laadittu ennen nykyistä maankäyttö- ja rakennuslakia ja se on osin vanhentunut. Kaavoituksen tavoitteena on mahdollistaa tämän päivän vaatimuksia vastaava vapaa-ajan asuminen, selkeyttää lomarakentamisen ehtoja sekä muodostaa kiinteistörakenteen kannalta yksiselitteinen ja tasapuolinen ohje rakennuspaikkojen muodostamiselle niin, että samalla huomioidaan vapaiden ranta-alueiden riittävyys, luonnonsuojelu, maisema-arvot, virkistystarpeet, vesiensuojelu sekä vesistön, maaston ja luonnon ominaispiirteet maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti. Kaavatyön yhteydessä tarkastellaan vakituisen asumisen mahdollistamista.

Tämän rakennusinventointi on alueidenkäyttölain 9 §:n edellyttämä kaavan perusselvitys. Tarkoituksena on dokumentoida osayleiskaava-alueen rakennetun ympäristön nykytilaa ja tunnistaa siihen mahdollisesti liittyviä kulttuurihistoriallisia, rakennustaiteellisia ja maisemallisia arvoja. Inventointi ei sisällä rakennusten kuntoarvioita tai muita teknisiä selvityksiä.

Rakennusinventointi jakautuu kolmeen osaan, joista ensimmäinen vaihe toteutettiin vuonna 2023 ja se oli nähtävillä osana kaavan valmisteluaineistoa keväällä 2024. Toinen täydentävä vaihe toteutettiin luonnosvaiheesta saatujen lausuntojen ja palautteiden pohjalta ja sen osalta maastotyöt suoritettiin syksyllä 2024. Rakennusininventoinnin kolmannen ja samalla viimeistelevän vaiheen maastotyöt toteutettiin tammikuussa 2025 ja ne jatkuvat keväällä 2025. Inventointia täydennetään vielä näiden kohteiden osalta.

Selvitystyön esiselvitysvaiheeseen on kuulunut lähtöaineiston kokoaminen (mahdolliset aikaisemmat selvitykset, pohjakartat, ortoilmakuvat jne.) Rakennusten valmistumisvuodet perustuvat rakennus- ja huoneistorekisteriin (RHR) tai kiinteistönomistajilta maastokäynnin aikana saatuihin tietoihin.

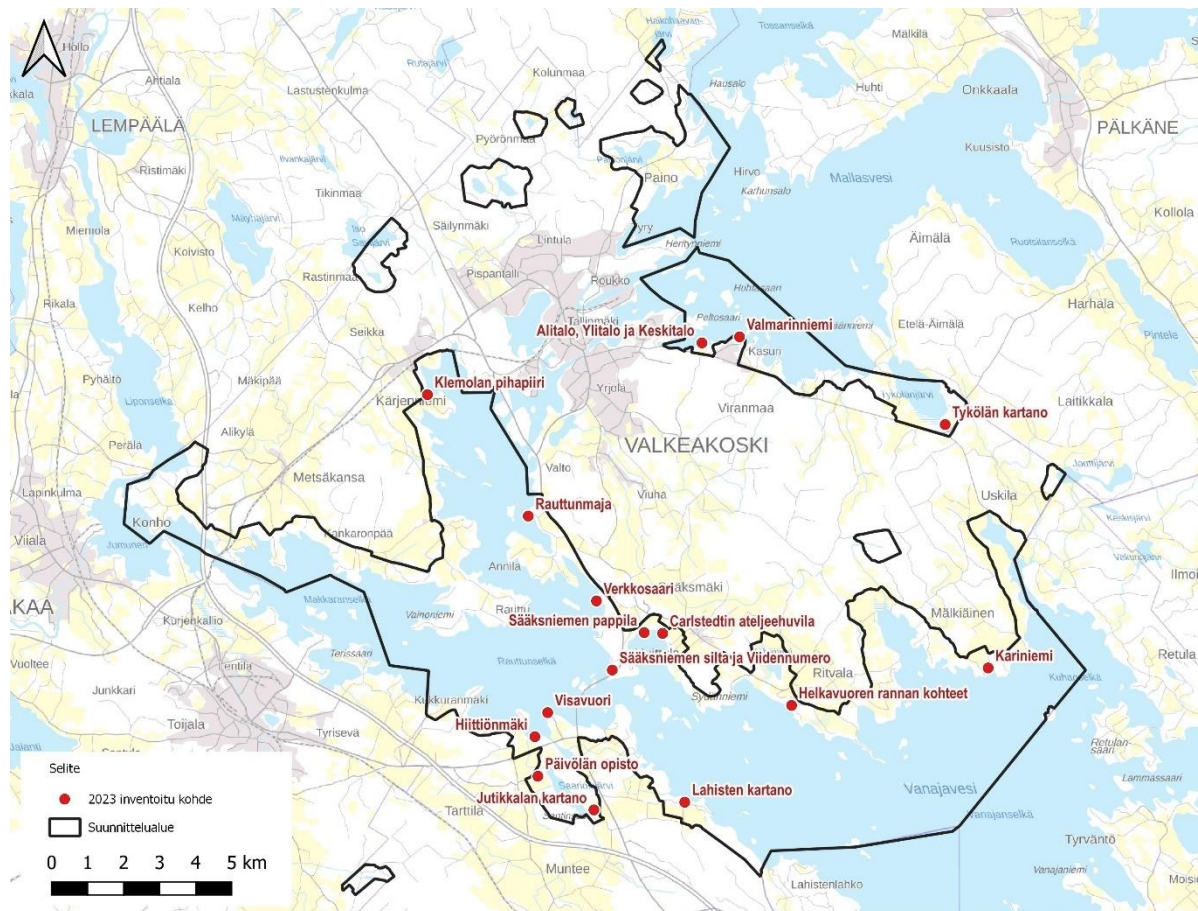
Selvityksen on tilannut Valkeakosken kaupunki, jonka yhteyshenkilönä tässä työssä on ollut yleiskaavapäällikkö Mila Mäenluoma. Selvityksen on laatinut konsulttina Ramboll Finland Oy. Työn on laatinut insinööri (AMK) Tiina Heikkilä. Rakennusinventointiin liittyvän rakennusperintökartoituksen on laatinut insinööri (YAMK) Juha Riihiranta. Rakennusperintökartoitus on tämän selvityksen liitteenä (LIITE 1).

1.1 Inventointi 2023

Rakennusinventoinnin ensimmäinen vaihe toteutettiin keväällä-kesällä 2023. Inventointikohteiksi valikoitui kaupungin esittämät ennalta määritetyt seuraavat kohteet:

- Tykölen kartano
- Jutikkalan kartano
- Lahisten kartano
- Alitalo, Ylitalo ja Keskitalo
- Alitalo
- Helkavuoren rannan kohteet
- Valmarinniemi
- Kariniemi
- Carlstedtin ateljeehuviila
- Visavuori
- Verkkosaari
- Rauttunmaja
- Sääksniemen pappila
- Sääksniemen silta ja Viidennumero
- Päivölä
- Hiittönmäki

Selvitysalue ja siihen kuuluvat rakennukset käytiin inventoimassa 14.6.2023. Maastokatselmuksen aikana rakennukset ja niiden ympäristö dokumentoitiin valokuvaamalla ja kirjaamalla niitä koskevia tietoja ylös.

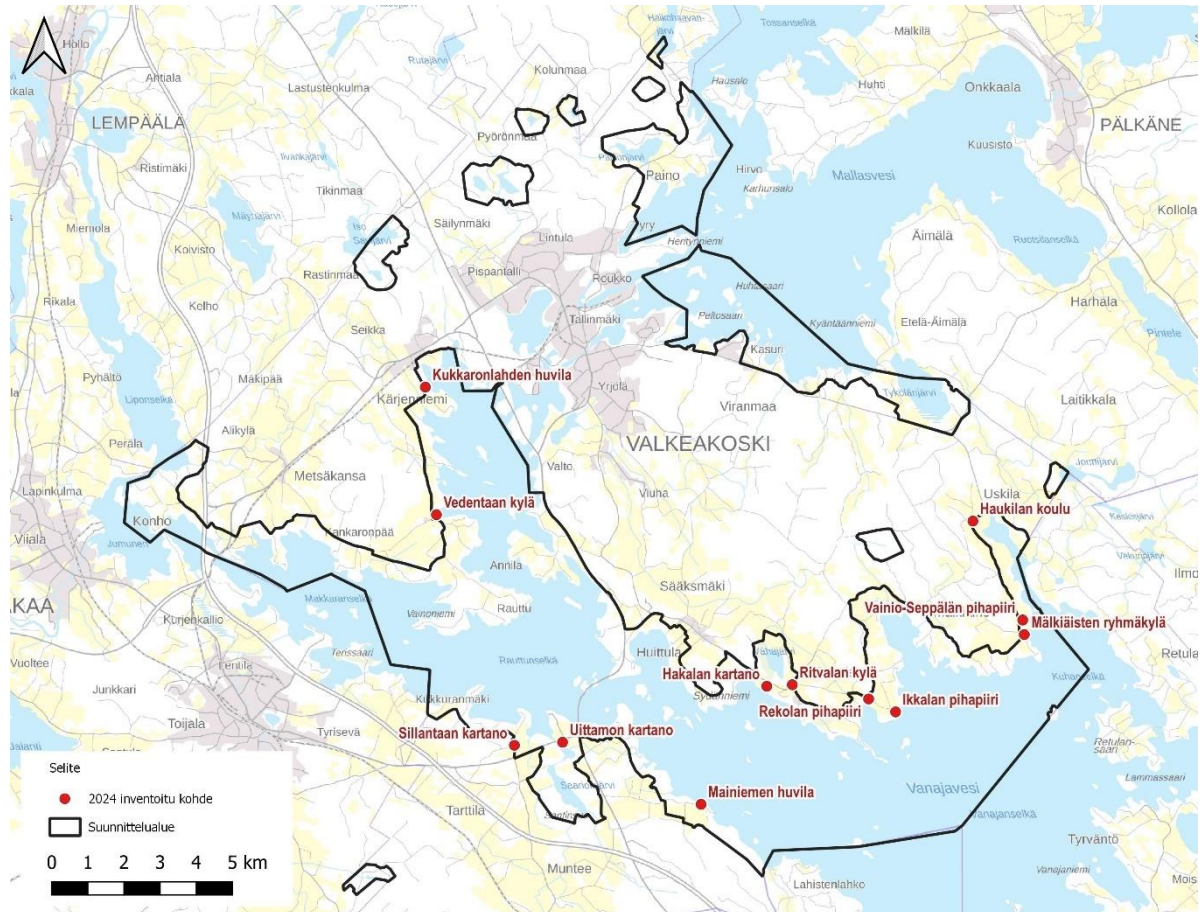
Ensimmäisessä vaiheessa vuonna 2023 inventoidut kohteet.

1.2 Täydennys 2024

Rakennusinventointia on täydennetty osayleiskaavaan luonnosaineiston nähtävillä olon jälkeen. Kaavasta saatujen lausuntojen ja muistutusten pohjalta inventointiin on nostettu uusia kohteita sekä täydennetty tai korjattu kohteiden kuvauksia. Uudet selvitysalueet ja kohteet käytiin inventoimassa 16.10.2024. Maanomistajille lähetettiin ennen maastokäyntiä inventointia koskeva tiedote.

Uusina kohteina raporttiin on lisätty seuraavat:

- Vedentaan kylä (osin kaava-alueella)
- Ritvalan kylä (osin kaava-alueella)
- Mälkiäisten ryhmäkylä (osin kaava-alueella)
- Vainio-Seppälän pihapiiri (osin kaava-alueella)
- Niemenpään pihapiiri
- Rekolan pihapiiri
- Mainiemen huvila
- Uittamon kartano
- Hakalan kartano
- Sillantaan kartano
- Haukilan koulu
- Kukkaronlahden huvila

Toisessa vaiheessa vuonna 2024 inventoidut kohteet.

1.3 Inventointi 2025

Rakennusinventoinnin kolmanteen vaiheeseen sisältyi alueelle laadittu rakennusperinnön kartoitus, joka on tämän selvityksen liitteenä (LIITE 1). Selvityksessä kartoitettiin vanhojen kattojen sekä rakennus- ja huoneistorekisterin (RHR) tietojen perusteella Valkeakosken rantojen yleiskaavan alueella sijaitsevia historiallisia tilakeskuksia, jälleenrakennuskauden rakennusperintöä ja maisemallisesti vaikuttavaa lomarakentamista. Rakennusperintökartoituksessa alueelta tunnistettiin 141 historiallista tilakeskusta/tonttia, 371 jälleenrakennusaikana rakennettua asuin- tai loma-asuinrakennusta sekä 185 ennen vuotta 1950 valmistunutta loma-asuinrakennusta.

Rakennusperintökartoituksen tuloksista ja rakennusinventoinnin jatkotoimista keskusteltiin Pirkanmaan ELY-keskuksen, Pirkanmaan maakuntamuseon sekä kaupungin kanssa pidetyssä viranomaisten työneuvottelussa 27.11.2024. Neuvottelussa todettiin, ettei tämän työn kannalta ole tarkoituksenmukaista käydä kaikkia rakennusperintökartoituksessa esille nousseita kohteita yksitellen läpi. Myös saarissa sijaitsevat kohteet sovittiin jätettäväksi inventoinnin ulkopuolelle. Neuvottelun päätteeksi sovittiin, että konsultti laatii jatkotoimenpiteiden osalta esityksen inventoitavista kohteista.

Rakennusperintökartoituksen, RHR-tietojen, ilmakuvien sekä Google Mapsin streetview-aineistojen perusteella kaava-alueelta valikoitiin alueita sekä yksittäisiä kohteita maastokäyntejä varten. Tämä suunnitelma hyväksyttiin kaupungin puolelta 18.12.2024.

Ensimmäiset maastokäynnit alueelle toteutettiin 3.1.2025 ja 8.1.2025. Käyntien aikana kaava-alueelta tarkastettiin yhteensä 36 kohdetta. Hankalien keliolosuhteiden takia, loppujen 40 kohteen maastokäynnit sovittiin kaupungin kanssa suoritettavaksi vasta lumien sulamisen jälkeen myöhemmin keväällä.

Raporttia täydennetään tämän inventoinnin osalta keväällä-kesällä 2025.

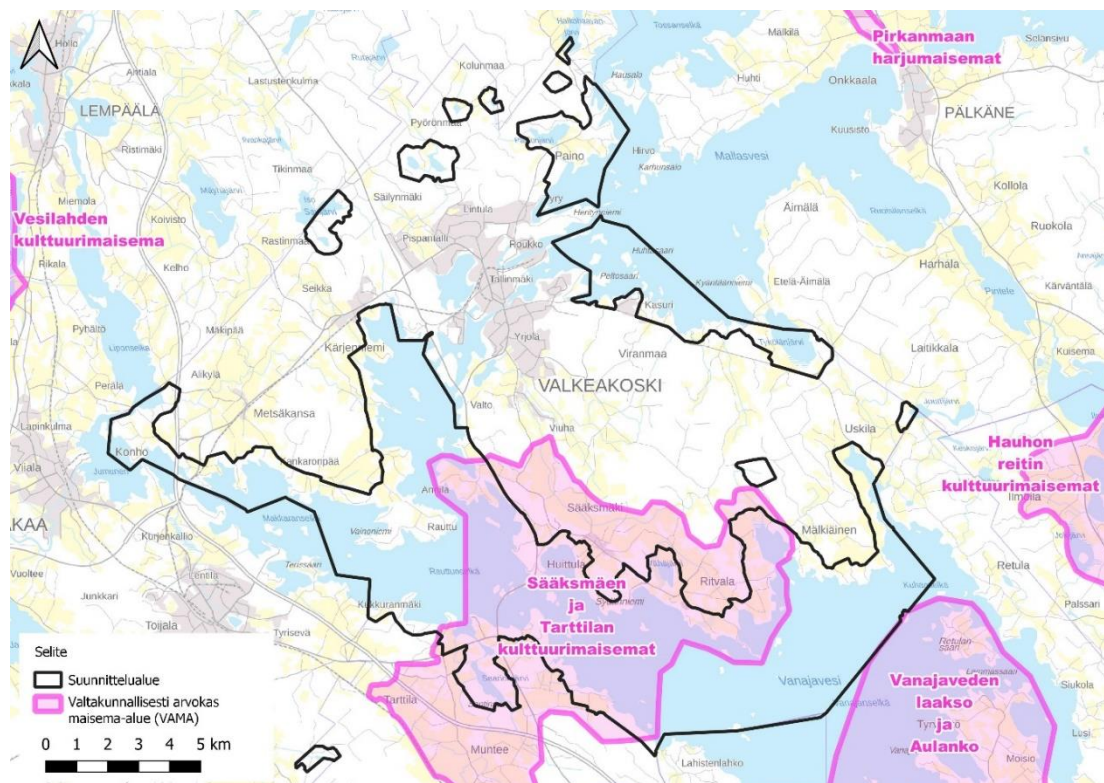
2. KULTTUURIYMPÄRISTÖT

2.1 Maisema-alueet

Arvokkaat maisema-alueet ovat laajoja maaseudun ja vesistöjen kulttuurimaisema-alueita ja maisemanähtävyyksiä, joilla luonto on monimuotoista ja kulttuurivaikutteista, viljelymaisema hoidettua ja rakennuskanta perinteistä. Pirkanmaalaisen maiseman erityispiirteitä ovat harjujaksot ja vesireitit. (Pirkanmaan liitto, 2018)

- Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet. VAMA 2021. Pirkanmaa. Ympäristöministeriö. Syke.
- Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi: Ehdotus maakunnallisiksi maisema-alueiksi 2013. Pirkanmaan liitto.
- Pirkanmaan valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi. Ehdotus valtakunnallisiksi maisema-alueiksi 2013–14. Pirkanmaan ELY-keskus. Katariina Koski.

Kaava-alueelle sijoittuu osin **Sääksmäen-Tarttilan valtakunnallisesti arvokas kulttuurimaisema**. Alueen luonnonpiirteitä voimakas pinnanmuotojen vaihtelu, kallioiset ja kivikkoiset rannat sekä siintelevät järvenselät. Sääksmäki on Sydän-Hämeen keskeisimpiä muinaispitäjiä ja Sääksmäen Rapolan muinaislinna on hallinnut aikanaan Hämeen tärkeimpiä vesistöreittejä. Muinaislinnan ympärille kasvaneen asutuksen jatkuvuudesta kertova keskiaikainen kirkko on maisemallisesti kiinteä osa alueen kulttuuriympäristöä. Repolanharjun juurella sijaitsevat Repolan ja Voipaalan kartanot. Repolanharjun itäpuolitse kulkeva vanha Valkeakosken maantie on maisemallisesti arvokas. Huittulan kylä on tyyliältään yksi parhaiten säilyneistä hämäläisistä kylistä. Tarttilan alueella on perinteistä viljelymaisemaa: vanhoja tilakeskuksia, kartanoita, kumpuilevia viljelyksiä ja katajaketoja. Tarttilan kylän rakennukset sijaitsevat paikoin tiheästi vanhan kyläraitin varrella. Keskiajalla perustetut Jutikkalan ja Lahisen kartanot sekä useat kulttuurihistoriallisesti arvokkaat tilojen talouskeskukset sekä perinteiset kylät luonnehtivat alueen keskeisiä kulttuuriympäristöjä. Tarttilan ympäristöstä tunnetaan lukuisia, enimmäkseen rautakautisia muinaisjäännöksiä. Repolan seutu on ainutlaatuinen muinaisjäännösalue Suomessa. Noin parin neliökilometrin alueella sijaitsee Suomen suurin muinaislinna, viisi rautakautista asuinpaikkaa, kolme uhrikiveä ja kolme kalmistoa. Lisäksi alueelta on löydetty muinaispelto, joka myös on ajoitettu rautakautiseksi.

Kaava-alueelle sijoittuu Sääksmäen ja Tarttilan valtakunnallisesti arvokas kulttuurimaisema.

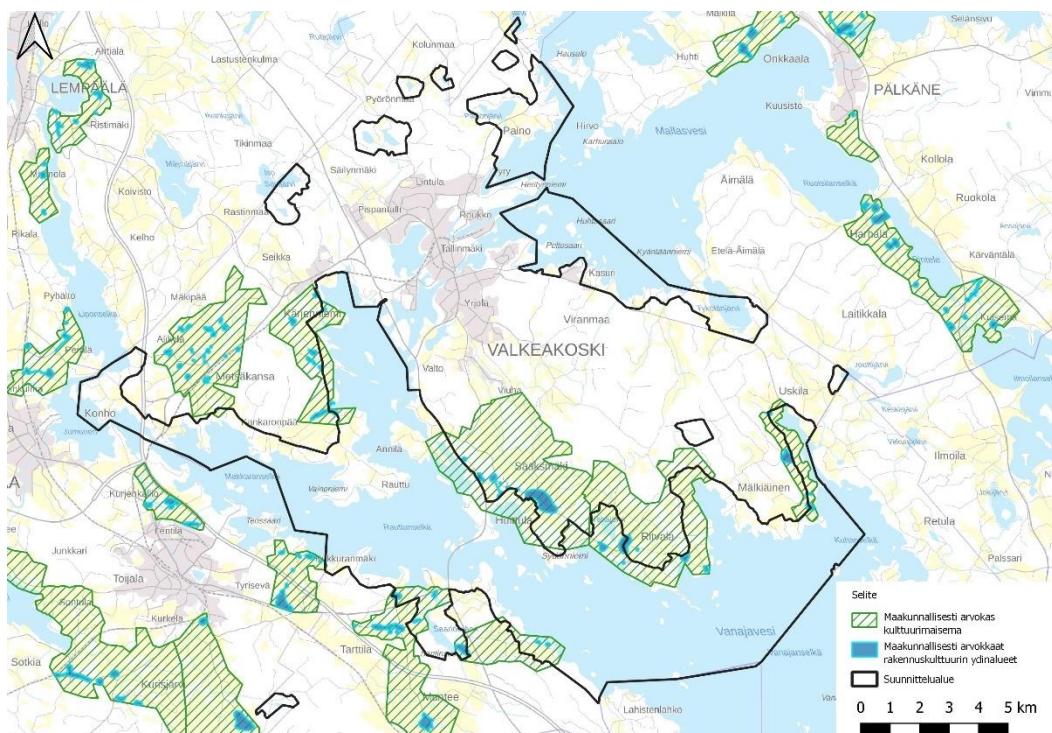
2.2 Maaseudun kulttuurimaisemat

Kulttuurimaiseman elementtejä ovat maisemallisesti merkittävät, vuosisatoja viljelyssä olleet pellot, arvokas rakennuskanta ja merkit aiemmasta asutuksesta, kuten muinaisjäännökset. (Pirkanmaan liitto, 2018)

- Pirkanmaan maisemallisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaat maatalousalueet. Kulttuurimaisemat 2016. Pirkanmaan liitto.

Kaava-alueelle sijoittuvat osittain seuraavat maisemallisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaat maatalousalueet sekä niiden rakennuskulttuurin ydinalueet:

- Liuttulan-Vedentaan kulttuurimaisema
 - Vedentaan kylä (osin kaava-alueella)
 - Kukkaronlahden huvila
- Haukilan-Mälkiäisen kulttuurimaisema
 - Vainio-Seppälän pihapiiri (osin kaava-alueella)
 - Mälkiäisen ryhmäkylä (osin kaava-alueella)
 - Haukilan koulu
- Sääksmäen-Huittulan kulttuurimaisema
- Ritvalan-Ikkalan kulttuurimaisema
 - Ritvalan kylä (osin kaava-alueella)
 - Niemenpään pihapiiri
 - Rekolan pihapiiri
 - Blomqvistin huvila
 - Hakalan kartano
- Jutikkalan kulttuurimaisema
 - Lahisten kartano
 - Mainiemen huvila
 - Jutikkalan kartano
- Tarttilan-Munteen-Linnaisten kulttuurimaisema
 - Uittamon kartano
 - Päivölän opisto
 - Sillantaan kartano
- Metsäkansan kulttuurimaisema
- Tyrisevän-Teristen kulttuurimaisema

Kaava-alueen maakunnallisesti arvokkaat maaseudun kulttuurimaisemat.

2.3 Rakennetut kulttuuriympäristöt

Arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt ovat maisemakokonaisuuksia pienialaisempia ja sijoittuvat pääosin yhdyskuntarakenteeseen. Kulttuuriympäristöihin sisältyy myös maaseudun rakennetun ympäristön kohteita, kuten ryhmäkyliä. Historialliset tielinjat ovat merkittävä osa kaikkia kulttuuriympäristöjä. Arvokkaat rakennetut ympäristöt sisältävät usein muita arvokkaita kulttuuriympäristön osia, kuten muinaisjäännöksiä tai perinnemaisemia. (Pirkanmaan liitto, 2018)

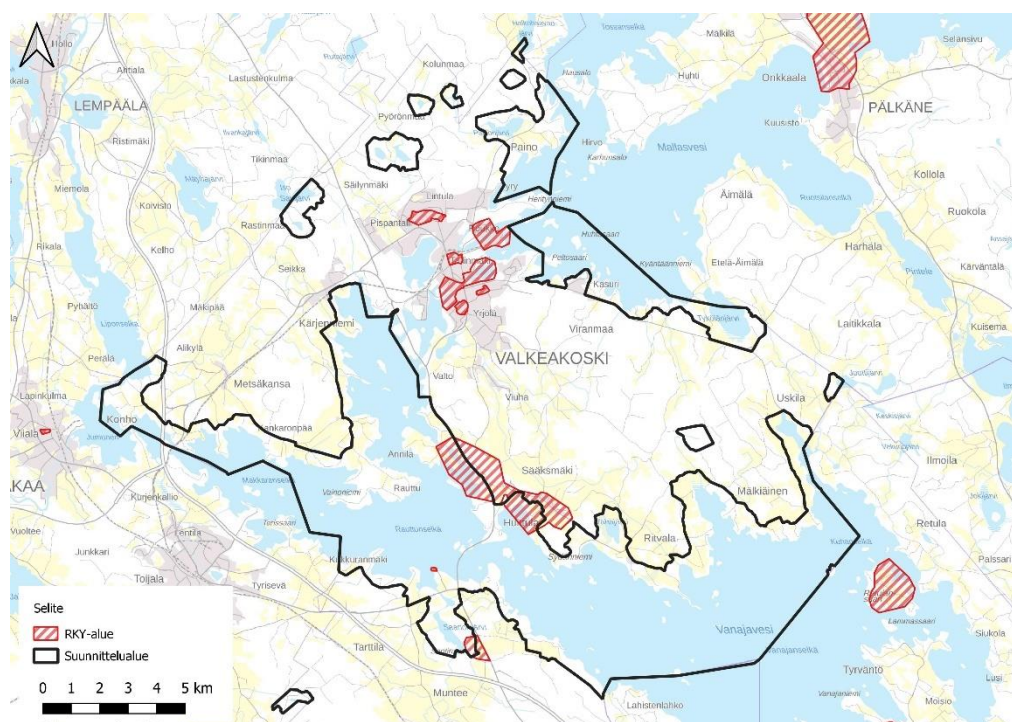
- Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY. Museovirasto. 2009.
- Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt 2015. Pirkanmaan liitto.

Kaava-alueelle sijoittuvat **valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt Visavuoren taiteilijakoti sekä ateljee**. Osittain alueelle sijoittuvat **historiallinen Sääksmäki** sekä **Jutikkalan kartano**.

Visavuoren taiteilijakoti ja ateljee sijaitsee Vanajaveden Rautunselän etelärannalla. Visavuoren taiteilijahuvila on kansallisromanttisen arkkitehtuurin tärkeimpiä suomalaisia rakennusmuistomerkkejä. Kuvanveistäjä Emil Wikströmin 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa rakennuttaman erämaa-ateljeen kokonaisuuteen kuuluvat kansallisromanttiset asuin- ja ateljeerakennukset. (Museovirasto, 2009)

Historiallinen Sääksmäki sijaitsee Vanajaveden pohjoisrannalla. Sääksmäki on Sydän-Hämeen keskeisimpiä muinaispitäjiä ja Sääksmäen Rapolan muinaislinna on hallinnut aikanaan Hämeen tärkeimpiä vesistöreittejä. Repolanharjun laelta avautuu näkymä erittäin edustavaan kulttuurimaisemaan, josta erottuu yksittäisinä kohteina Sääksmäen kirkko, Voipaalan ja Rapolan kartanot, Rapolanharjun eteläpuolelle sijoittuva Huittulan kylä sekä ympäröivät viljelykset ja vesialueet. Rakennuksista merkittävimpiä ovat maamiesseurantalo Kelhi, Huittulan kylän vanha kansakoulu, Rauhala, entinen kappalaisenpappila Käläs ja Kiiliän vanha päärakennus. Maisemallisesti merkittävä on Rapolanharjun itäpuolitse kulkeva vanha maantie, jonka varrella sijaitsevat seurantalo Kelhi, Renvallin huvila sekä Kemmolan vanhainkoti. Rautunselkään pistävällä Niemenkärjellä on ollut keskiaikainen Vanha-Annilan kylän kylätontti. (Museovirasto, 2009)

Historialliseen Sääksmäkeen kuuluu Saarioispuolella Jutikkalan kartano, johon kuuluu uusklassistinen päärakennus, 1869-luvulla rakennettu asuinrakennus, kärjäarakennus sekä lukuisia talousrakennuksia. (Museovirasto, 2009)

Kaava-alueen valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt.

3. SÄILYNEISYYS SEKÄ ARVOJEN JA MERKITTÄVYYDEN ARVIOINTI

3.1 Arvojen ja merkittävyyden arviointi

Arvoa määriteltäessä on tarkasteltu rakennusten rakennustaiteellisia, historiallisia ja taajamakuullisia arvoja säilyneisyyden, harvinaisuuden, tyypillisyyden, kerroksellisuuden ja kertovuuden näkökulmasta. Rakennustaiteellisiin arvoihin sisältyvät arkkitehtoniset arvot, yksityiskohdat, rakentamistapa ja materiaalit. Historiallisiin arvoihin sisältyvät yhteiskunnalliset ilmiöt ja käyttö. Taajamakuullisia ja maisemallisia arvoja arvioitaessa on huomioitu alueen ja rakennusten merkitystä taajamarakenteessa ja -näkymissä.

Rakennustaiteellinen merkitys

Kohde edustaa ansiokkaasti aikakautensa rakentamista, tiettyä arkkitehtonista tyyliä tai rakennustapaa. Arkkitehtonisen laadun lisäksi suunnittelijan tunnettavuus, kohteen innovatiivisuus ja kaupunkirakennustaiteellinen laatu sisältyvät kriteeriin. Rakennushistoriallisiin arvoihin sisältyvät arkkitehtoniset arvot, yksityiskohdat, rakentamistapa ja materiaalit.

Historiallinen merkitys

Kohteella on merkitystä historian tai kulttuurihistorian tulkinnassa tai havainnollistamisessa. Se on ollut vaikutuksiltaan heijastava tai välittänyt innovaatiota. Historiallisiin arvoihin sisältyvät yhteiskunnalliset ilmiöt ja käyttö.

Taajamakuullinen merkitys

Kohde luo tai siihen sisältyy voimakkaita elämyksiä esimerkiksi luonnonmaiseman ja ihmisen vaikutuksen vastakkaisuuden tai tietyn kaupunkikuvallisesti hallitsevan tai toistuvan tekijän takia. Taajamakuullisia arvoja arvioitaessa on huomioitu alueen ja rakennusten merkitys taajamarakenteessa ja -näkymissä.

Kohteen tai alueen arvojen merkittävyys arvioidaan rakennussuojelua koskevassa laissa esitetyn perustein (Laki rakennusperinnön suojelemisesta 4.6.2010/498):

- harvinaisuus tai ainutlaatuisuus (harvinaisuus);
- historiallinen tyypillisuus alueelle (tyypillisuus);
- aluetta tai tiettyä aikaa kuvaavat tyypilliset piirteet (edustavuus);
- alkuperäistä tai sitä vastaavan käytön, rakentamistavan, arkkitehtuurin tai tyylin ilmeneminen ja jatkuminen (alkuperäisyys);
- merkitys historiallisen tapahtuman tai ilmiön todisteena tai siitä kertovana ja tietoa lisäävänä esimerkkinä (historiallinen todistusvoimaisuus); tai
- näkyvissä olevat eri aikakausien rakenteet, materiaalit ja tyylipiirteet, jotka ilmentävät rakentamisen, hoidon ja käytön historiaa ja jatkuvuutta (historiallinen kerroksisuus).

Rakennus voidaan suojella, jos se on valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai paikallisesti merkittävä.

3.2 Säilyneisyyden arviointi

Säilyneisyys perustuu maastokäyntien yhteydessä suoritettuihin rakennusten ulkotilojen katselmuksiin. Säilyneisyyttä on arvioitu seuraavin kriteerein:

Hyvin säilynyt

- käyttö on alkuperäinen
- tilajako on säilynyt
- julkisivumateriaalit ovat alkuperäiset tai alkuperäisen kaltaisia
- alkuperäiset yksityiskohdat hyvin säilyneitä
- ovet ja ikkunat ovat alkuperäiset
- rakennuksessa on ajallista kerroksellisuutta

Kohtalaisesti säilynyt

- käyttötarkoitus on muuttunut
- rakennusta on osittain muutettu, mutta sen perushahmo on säilynyt
- julkisivumateriaalit ovat alkuperäiset tai alkuperäisen kaltaisia
- alkuperäisiä detaljeja on osittain muutettu
- oviin ja ikkunoihin on tehty muutoksia, mutta uudet ovat lähes alkuperäisen kaltaiset ja muutokset ovat luettavissa

Oleellisesti muuttunut

- rakennuksen käyttötarkoitus on muuttunut
- rakennusta on muutettu niin, ettei alkuperäistä tilannetta pysty hahmottamaan
- julkisivumateriaaleja on osittain tai kokonaan muutettu
- alkuperäisiä detaljeja on muutettu
- ovia ja ikkunoita on muutettu
- muutokset ovat kokonaisuuden luonnetta häiritseviä ja niitä on vaikea havaita

3.3 Suositukset

Arvioinnin pohjalta on annettu suosituksia kaavoitukselle käyttäen seuraavia luokituksia:

sr – suojeltava rakennus tai rakennusryhmä

Merkinnällä osoitetaan ne kohteet, joissa rakennuksella tai rakennusryhmällä on erityisiä rakennustaiteellisia, historiallisia ja/tai maisemallisia/kyläkuvallisia arvoja. AKL 41 §:n nojalla määrätään, että arvokkaat rakennukset tai rakennusryhmä lähiympäristöineen on säilytettävä. Kohteeseen suoritettavien muutos- ja korjaustöiden tulisi pyrkiä alkuperäisten rakennusten ja rakennusosien säilyttämiseen ja/tai palauttamiseen. Kohteeseen kohdistuvien muutostöiden yhteydessä on suotavaa kuulla museoviranomaista. Rakennusta ei saa purkaa ilman pakottavaa syytä. Ympäristön uudisrakentaminen tulee sopeuttaa kohteen rakennustaiteellisiin ja maisemallisiin arvoihin.

/s – kulttuuriarvoja sisältävä rakennus tai rakennusryhmä

Merkinnällä osoitetaan ne kohteet, joissa rakennuksella tai rakennusryhmällä on rakennustaiteellisia, historiallisia tai maisemallisia/kyläkuvallisia arvoja ja joka suositellaan säilyttämään. Kohteeseen suoritettavien muutos- ja korjaustöiden lähtökohtana tulee olla ympäristön ja sen kulttuurihistoriallisten arvojen säilyttäminen.

sk - Kyläkuvallisesti tai maisemallisesti merkittävä alue

Paikallisesti merkittävä alue, jolla on kyläkuvallisia, maisemallisia, arkkitehtonisia tai kulttuuriympäristöön liittyviä arvoja. Alueelle on mahdollista toteuttaa uudis- tai täydennysrakentamista ja peruskorjauksia sekä muutoksia sopeuttaen ne alueen maisemallisiin ja kulttuurihistoriallisiin arvoihin ja ominaispiirteisiin.

Kohteet, joille ei esitetä suojelumerkintöjä.

4. INVENTOINTI 2023

4.1 Tykölän kartano

Perustiedot

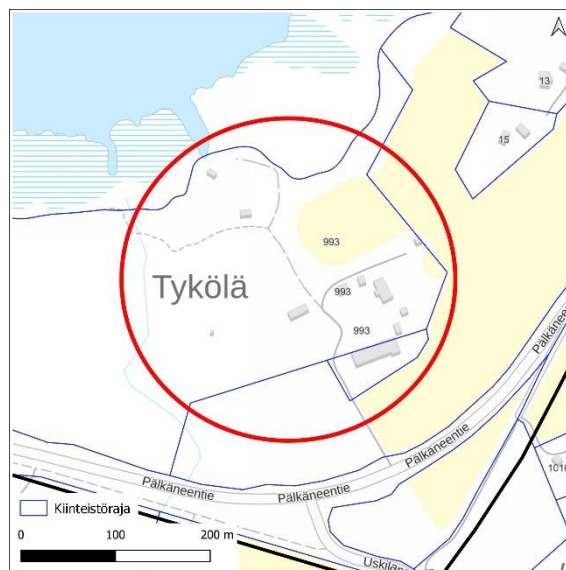
Kiinteistö: 908-488-1-68

Osoite: Pälkäneentie 993

Valmistuminen: Päärakennus 1860-luku

Kuvaus

Tykölänjärven etelärannalle sijoittuvan Tykölän kartanon historia ulottuu aina 1500-luvulle saakka. Kartano toimi pitkään maanviljelyn, kalastuksen ja lintuharrastuksen keskiössä. 1980-luvulla kartano toimi kotimuseona Mannerheim-aiheiselle kokoelmalle. Kartanoon kuuluvia rakennuksia on kunnostettu viime vuosien aikana. Kartanon vehreään pihapiiriin kuuluu päärakennuksen lisäksi yhdeksän rakennusta, joista kolme on pihasaunoja.

Kartanon nykyinen päärakennus on valmistunut 1860-luvulla ja siinä on 420 neliötä. Empiretyylinen päärakennuksen julkisivut on verhoiltu vaakasuuntaisella ja keltaiseksi maalatulla paneloinnilla. Poikkipäädyn edustalla on lasikuisti. Kuusiruutuisten puuikkunoiden puitteet ja vuorilaudat ovat valkoiset. Mansardi- ja aumakaton katemateriaalina on musta saumapelti. Perustus on lohkokttaa kiveä.

Päärakennuksen länsipuolella on vuonna 1953 valmistunut ns. alatalo, joka toimi työntekijöiden majapaikkana. Puolitoista kerroksisen rakennuksen julkisivut on verhoiltu vaakasuuntaisella ja keltaiseksi maalatulla paneloinnilla. Ikkunat ovat kuusiruutuisia. Harjakaton katemateriaalina on musta saumapelti. Päädyissä on pienet kuistit. Betonisokkeli on maalattu ruskeaksi.

Päärakennuksen eteläpuolella on ulkoasun perusteella 1800-luvun lopulla valmistunut osin punatiilinen, osin lautaverhoiltu ja osin luonnonkivipintainen navetta. Ulkoasun perusteella navettaa on myöhemmin laajennettu itään. Navetan vieressä on ulkoasun perusteella 1900-luvun alussa valmistunut pystylaudoin verhoiltu ja punaiseksi maalattu ulkorakennus sekä hirsirakenteinen ja maalaamaton ulkorakennus oletettavasti 1800-luvun lopulta. Pihan itäreunassa on punamullattu hirsirakenteinen vanha asuinrakennus sekä kaksi pientä ja punaiseksi maalattua ulkorakennusta. Lisäksi kartanopihassa on kaksi keltaiseksi maalattua ja vaakapaneloitua ulkorakennusta. Rannalle kuljettaessa polun varrella on ruskeaksi maalattu ja lautaverhoiltu talousrakennus ja rannassa pieni punaiseksi maalattu ja lautaverhoiltu sauna.

Arvot

Tykölän kartano sitä ympäröivine ulkorakennuksineen muodostaa edustavan kartanorakennusryhmän, jolla on rakennustaiteellista sekä historiallista arvoa. Empiretyylinen päärakennus ja siihen liittyvät ulkorakennukset 1800- ja 1900-lukujen vaihteesta ovat edustava ja laadukas esimerkki aikakauden kartanorakentamisesta. Rakennuksissa tehty muutokset ja korjaukset on tehty rakennusajankohdalle tyypillisiä ominaispiirteitä kunnioittaen. Taajamakuvasa ja rantamaisemassa kartanokokonaisuudella ei ole erityistä arvoa.

Suosituks

Kohde suositellaan merkittäväksi sr-merkinnällä (suojeltava rakennus tai rakennusryhmä).

Lähteet

- Valkeakosken sanomat. 3.9.2020.

Päärakennus valmistui 1860-luvulla.

Alatalo vuodelta 1953.

Kivinavetta ja sen itäpuolella oleva ulkorakennus.

Pihapiirin hirsirakenteisia rakennuksia.

Pihapiirin kaksi keltaista ulkorakennusta.

Rannan läheisyydessä on ruskea talousrakennus sekä punainen rantasauna.

4.2 Jutikkalan kartano

Perustiedot

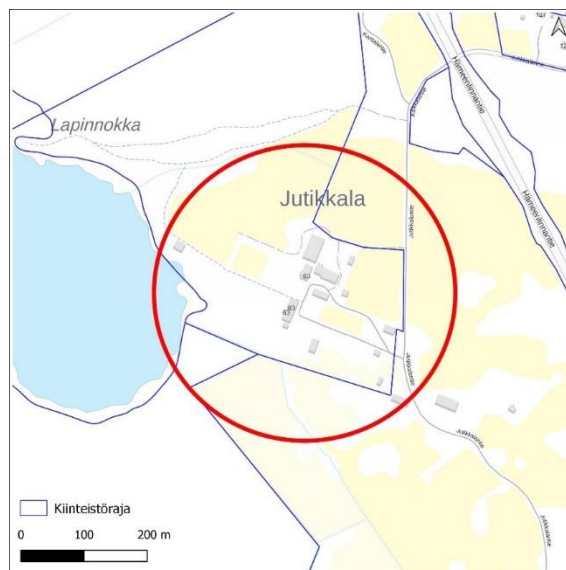
Kiinteistö: 908-425-3-34

Osoite: Jutikkalantie 63

Valmistuminen: Päärakennus noin 1840

Kuvaus

Jutikkalan kartano sivurakennuksineen sijaitsee pitkän puukujanteen päässä Saarioisjärven etelärannalla, Päivänpesän pohjukassa. Peltojen ympäröimään ja suorakulmaisesti toisiinsa nähden sijoitettujen rakennusten muodostamaan pihapiiriin kuuluu useita 1800-luvulla valmistuneita rakennuksia. Kartanoa ympäröi englantilaistyylinen puisto, jonka on istuttanut Adam Ramsay 1840-luvulla.

Kartanon uusklassistinen päärakennus on rakennettu vuoden 1840 tienoilla. Päärakennuksen pääjulkisivua koristaa julkisivun keskellä oleva kookas poikkipääty, jonka edustalla on pieni kuisti. Päärakennuksen pohjoispuolella on 1860-luvulla rakennettu asuinrakennus. Näiden välissä on ulkoasun perusteella 1800-luvun lopulla valmistunut ns. käräjärakennus. Rakennusten julkisivut on verhoiltu valkoisin listoin erotetulla vaaleaksi maalatulla vaak- ja pystysuuntaisella laudoituksella. Moniruutuisia ikkunoita reunustavat koristeelliset vuorilaudat. Perustukset ovat lohkottua luonnonkiveä.

Käräjärakennuksen ja asuinrakennuksen pohjoispuolella on harmaakivinen navetta, joka on vanhimmilta osin vuodelta 1872. Navetan vieressä on hirsirakenteinen ja kookas talousrakennus, lautaverhoiltu talousrakennus sekä pieni asuinrakennus. Rakennukset on punamullattu ja ulkoasun perusteella ne on rakennettu 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa.

Päärakennuksen eteläpuolella on hirsirakenteinen ja punamullattu pakarirakennus, jonka toisessa päässä on ruokakello. Kartanolle vievän tien varrella on suuri keltaiseksi maalattu viljamakasiini, joka on rakennuksista vanhin, sillä se säästyi vuoden 1839 tulipalolta.

Arvot

Jutikan kartano sitä ympäröivine talousrakennuksineen muodostaa merkittävän kartanorakennusryhmän, jolla on huomattavaa rakennustaiteellista sekä historiallista arvoa. Uusklassistinen komea päärakennus ja siihen liittyvät asuin- ja talousrakennukset 1800- ja 1900-lukujen vaihteesta ovat edustava ja laadukas esimerkki aikakauden kartanorakentamisesta. Rakennuksissa on säilynyt paljon alkuperäisiä yksityiskohtia ja korjaukset on tehty rakennusten alkuperäisiä arvoja kunnioittaen. Taajamakuvasa ja rantamaisemassa kartanokokonaisuudella on vähäistä maisemallista arvoa. Kohde sijoittuu historiallisen Sääksmäen Jutikkalan kartanon valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön RKY 2009 sekä Sääksmäen-Tarttilan valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle VAMA 2021. Lisäksi kohde sijoittuu maisemallisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaaseen Jutikkalan kulttuurimaisemaan ja on yksi sen ydinalueista.

Suosituks

Kohde suositellaan merkittäväksi sr-merkinnällä (suojeltava rakennus tai rakennusryhmä).

Lähteet

- Pirkanmaan valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet VAMA 2021. Ympäristöministeriö. Suomen ympäristökeskus.
- Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt. RKY-2009. Museovirasto.
- Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt 1993-luettelo. Museovirasto.
- Pirkanmaan maisemallisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaat maatalousalueet. Kulttuurimaisemat 2016. Pirkanmaan liitto.

Päärakennus valmistui noin 1840.

Niin sanottu kärjäarakennus sekä asuinrakennus 1860-luvulta.

Harmaakivinavetta 1870-luvulta sekä talousrakennus.

Viljamakasiini 1839 edeltävän tulipalon ajalta sekä pakarirakennus.

Vanha asuinrakennus sekä talousrakennus.

4.3 Lahisten kartano

Perustiedot

Kiinteistö: 908-433-1-68

Osoite: Lahistentie 245

Valmistuminen: Päärakennus 1900-luvun alusta

Kuvaus

Lahisten kartano sijaitsee Vanajaveden etelärannalla. Kartanon päärakennus sijaitsee lähellä rantaan laskevaa rinnettä. Päärakennuksen itäpuolella sijaitsee kartanon puutarha ja ulkorakennukset sijoittuvat pääosin päärakennuksen itä- ja eteläpuolelle.

Kartanon päärakennus on ulkoasun perusteella valmistunut 1900-luvun alussa. Kahdella poikkipäädellä varustellun päärakennuksen pääsisäänkäynti sijoittuu rakennuksen itäsiivuun.

Kookkain pylväin reunustetulle sisäänkäynnille johtavat kiviportaavat. Vaalean harmaaksi maalatun rakennuksen julkisivuissa vuorottelevat pysty- ja vaakasuuntainen panelointi, joka on eroteltu toisistaan tumman harmaalla listoituksella. Moniruutuiset ja koristeellisin vuorilaudoin varustellut puuikkunat on sijoitettu julkisivuihin säännöllisesti. Perustus on lohkottua luonnonkiveä ja katemateriaalina on punatiili.

Päärakennuksen kanssa samassa pihapiirissä sijaitsee hirsirakenteinen ja punamullalla maalattu asuinrakennus. Mansardikattoisessa rakennuksessa on moniruutuiset puuikkunat ja etelälappeella ruokakello. Pihan puolella on pieni katettu kuisti. Pihateiden risteyksessä on kolmen navettarakennuksen muodostama kokonaisuus. Julkisivuissa vuorottelevat luonnonkivi, punatiili ja punaiseksi maalattu laudoitus. Navettarakennusten yhteydessä on lisäksi 2007 valmistunut hallirakennus. Näiden lisäksi kartanon pihapiiriin hirsirakenteinen ja punamullattu aittarakennus, tiilirakenteinen ja punaiseksi maalattu ulkorakennus sekä vuonna 1936 valmistunut punainen asuinrakennus.

Arvot

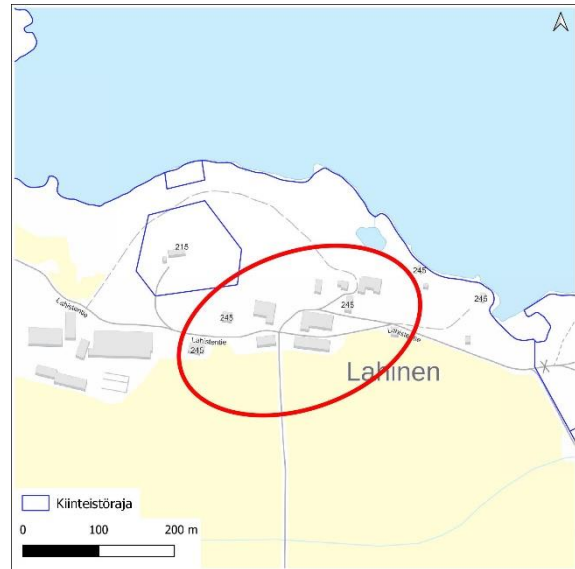
Lahisten kartano sitä ympäröivine rakennuksineen muodostaa merkittävän kartanorakennusryhmän, jolla on merkittävä rakennustaiteellista sekä historiallista arvoa. Empiretyyliä edustava päärakennus ja siihen liittyvät asuin- ja talousrakennukset 1800- ja 1900-lukujen vaihteesta ovat edustava esimerkki aikakauden kartanorakentamisesta. Rakennuksissa tehdyt muutokset ja korjaukset on tehty rakennusajakohdalle tyypillisiä ominaispiirteitä kunnioittaen. Taajamakuvasa ja rantamaisemassa kartanokokonaisuudella on vähäistä maisemallista arvoa. Kohde sijoittuu Sääksmäen-Tarttilan valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle VAMA 2021. Lisäksi kohde sijoittuu maisemallisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaaseen Jutikkalan kulttuurimaisemaan ja on yksi sen ydinalueista.

Suosituks

Kohde suositellaan merkittäväksi sr-merkinnällä (suojeltava rakennus tai rakennusryhmä).

Lähteet

- Pirkanmaan valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet VAMA 2021. Ympäristöministeriö. Suomen ympäristökeskus.
- Pirkanmaan maisemallisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaat maatalousalueet. Kulttuurimaisemat 2016. Pirkanmaan liitto.

Päärakennus.

Päärakennuksen viereinen asuinrakennus.

Päärakennuksen länsipuoleinen ulkorakennus ja idänpuoleinen aittarakennus.

Kartanon navettarakennuksia.

Navetta sekä hallirakennus 2007.

Asuinrakennus 1936.

4.4 Alitalo, Ylitalo ja Keskitalo

Perustiedot

Kiinteistöt: 908-432-1-46, 908-432-1-55 ja 908-432-1-58

Osoite: Kärsäntie 22, 30 ja 32

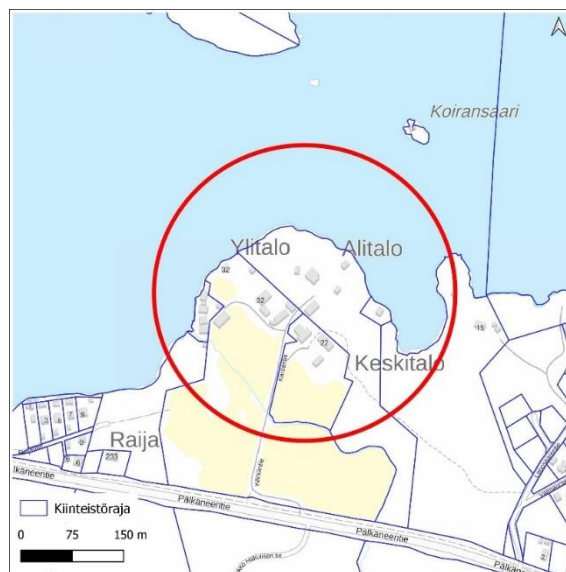
Valmistuminen: Päärakennukset 1920–1950

Kuvaus

Käräsän kylän ja Ylitalon historia toimivana maatilana on kestänyt 1500-luvun alkupuolelta näihin päiviin asti. Sama suku hoiti tilaa vuoteen 2018, jolloin kantatilasta lohkottiin tilakeskus silloisen isäntäparin sukulaistytölle.

Kantatila jaettiin ensimmäisen kerran kahden veljeksen kesken 1554. Syntyi Ylitalo ja Alitalo. Jälkimmäinen autioitui 1600-luvun alussa ja yhti edelliseen, josta tuli ratsutila. 1620 se jälleen

jakautui, Ylitalo säilyi ratsutilana, mutta vuodesta 1663 Ylitalo ja Alitalo yhdessä ylläpitivät ratsuhevosta sotaa varten. Alitalo oli autioitunut jälleen, Ylitalo jatkoi olemassaoloaan yli nälkävuosien ja isonvihan. Vuonna 1768 tämä tila jaettiin talon pojan ja vävyn kesken. Kun toinen osista vielä jaettiin 1780-luvulla kahtia, oli Käräsässä kolme taloa: Ylitalo, Alitalo ja Keskitalo. (Jutikkala 1934, Sääksmäen pitäjän historia, 237) Kyseiset talot ovat siellä edelleen tämän nimisinä, päärakennukset kylläkin on rakennettu uusiksi vuosina 1920–1950. Alitalon, Ylitalon ja Keskitalon muodostama rakennusryhmä koostuu kolmesta Käräslahden rantaan sijoittuvasta pihapiiristä. Pälkäneentieltä vanhojen peltoalueiden halki kulkee pihapiireille johtava Kärsäntie. Pihapiirien länsipuolella on tilojen yhteisessä Riihirannassa vanhimpana rakennuksena suurten nälkävuosien aikaan vuonna 1866 rakennettu Ylitalon riihi. Viljeltyjä peltoja ja laitumia sijaitsi tiloihin kuuluvissa saarissa, sen vuoksi perustettiin yhteinen riihalue, jossa edelleen on kantatilan eli Ylitalon rakennusten lisäksi riahirakennus molemmilla muilla tiloilla.

Ylitalon nykyinen päärakennus on valmistunut vuonna 1925. Etelä- ja pohjoisseinustoilla on massiiviset avokuistit. Julkisivut on verhoiltu vaaleaksi maalatulla laudoituksella. Harjakaton katemateriaalina on pari vuotta sitten uusittu punatiili. Päärakennusta reunustavat 1800-luvulta oleva aitta sekä 1900-luvun alussa rakennetut navetta ja varastorakennus. Lautaverhoillut tai hirsipintaiset rakennukset on maalattu punaisiksi. Navetta on osin punatiilipintainen. Harjakattojen katemateriaalina on punatiili. Vuorilaudat on maalattu keltaisiksi vanhaan tyyliin. Rannassa on vuonna 1952 rakennettu vaaleankeltaiseksi maalattu pieni ja matala hirsirakenteinen sauna. Harjakaton katemateriaalina on punatiili. Betonisokkeli on maalattu ruskeaksi. Ylitalon aittarakennuksen katolla komeilee visiiri, jossa komeilee vuosiluku 1543. Vilja-aitta rannassa pihan laidalla on vuodelta 1772, se on kunnostettu 1970-luvulla. Pihapiirissä oleva aitta on rakennettu 1800-luvulla.

Alitalon vuonna 1952 valmistunut päärakennus on vapaa-ajan käytössä. Puolitoistakerroksisessa rakennuksessa on keltaiseksi maalattu pystypeiterimoitus. Puuikkunat ovat pääosin joko kaksi- tai kolmijakoisia ja puitteet valkoiseksi maalattuja. Pihalle avautuu katettu kuisti. Harjakaton katemateriaalina on punatiili. Betonisokkeli on maalattu ruskeaksi. Päärakennuksen pohjoispuolella on oletettavasti 1900-luvun alussa valmistunut navetta. Suorakaiteen muotoinen navetta on alaosaan punatiilinen ja yläosaan ruskeaksi maalattua pystypeiterimoitusta. Harjakaton katemateriaalina on punatiili. Rannassa on vuonna 1940 valmistunut sauna. Rannan puolelta sauna on hirsirakenteinen ja pihan puolelta punaiseksi maalattua pystypeiterimoitusta. Harjakaton katemateriaalina on punatiili. Rakennuksessa on vanhat puuikkunat ja -ovet. Näiden lisäksi puustoisessa pihapiirissä on lisäksi kaksi pientä maalaamatonta ja hirsirakenteista ulkorakennusta.

Keskitalon kookas ja komea päärakennus on valmistunut vuonna 1920. Pystypeiterimoitetussa ja punaiseksi maalatussa päärakennuksessa on kuusiruutuiset ikkunat, joissa valkoiset puitteet ja vuorilaudat. Harjakaton katemateriaalina on punatiili. Rakennuksessa on kuistillinen poikkipääty. Samassa pihapiirissä on tiettävästi 1900-luvun alussa valmistunut navetta sekä aittarakennus. Komeassa osin sementtitiilisessä ja osin pystypeiterimoitetussa navetassa on jyrkkä harjakatto,

jonka katemateriaalina on punatiili. Puuikkunat ovat moniruutuiset. Punatiilikattoisen ja osittain hirsirakenteisen aittarakennuksen julkisivut ovat punaiseksi maalattua pystypeiterimoitusta. Aittaa on jossain vaiheessa laajennettu.

Arvot

Alitalon, Ylitalon ja Keskitalon vanhat päärakennukset sivurakennuksineen muodostavat eheän ja hyvin säilyneen 1900-luvun alkuvuosikymmenien rakentamistapaa edustavan kokonaisuuden, jolla on rakennustaiteellista ja historiallista arvoa. Päärakennukset ovat säilyttäneet rakentamisajankohdalleen tyypilliset piirteet ja niitä on kunnostettu alkuperäistä kunnioittaen. Rakennuskokonaisuudella on vähäistä arvoa taajamakuvassa sekä rantamaisemassa.

Suosituks

Kohde suositellaan merkittäväksi /s-merkinnällä (kulttuuriarvoja sisältävä rakennus tai rakennusryhmä).

Lähteet

- Luonnosvaiheen lausunnot ja mielipiteet.

Keskitalon päärakennus ja navetta.

Ylitalon päärakennus ja rantasauna.

Alitalon päärakennus ja rantasauna.

4.5 Klemolan pihapiiri

Perustiedot

Kiinteistö: 908-431-1-56

Osoite: Kärjenniementie 113

Valmistuminen: 1800-luvun alku

Kuvaus

Alitalon tilakeskus, jonka virallinen nimi kiinteistörekisterissä on Klemola-Alitalo ja joka mainitaan Pirkanmaan maisemallisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden maatalousalueiden selvityksessä Klemolan pihapiirinä, sijoittuu Kukkaronlahden etelärannalle. Siistin ja hyvin hoidetun pihapiirin halki kulkee vanha pihatie, joka on vanha linjaus Kärjenniemen eteläosaan kulkeneesta tiestä, ja joka myöhemmin siirrettiin kulkeväksi nykyistä lännemmäs. Alitalon rakennuskokonaisuuteen kuuluvat pihatien itäpuolelle sijoittuva ja vuonna 1924 valmistunut päärakennus, 1866 valmistunut kivinavetta sekä 1987 valmistunut rantasauna. Pihatien länsipuolella on 1837 valmistunut aitta sekä 2002 valmistunut autotalli. Lähellä Kärjenniementietä sijaitsee 1930 rakennettu asuinrakennus, ja kivinavetta vuodelta 1875.

Päärakennuksen julkisivuissa on keltaiseksi maalattu pystypeiterimoitus, joka ikkunoiden yläpuolella on vaakasuuntainen. Harjakattoinen avokuisti sijoittuu tien puoleiselle seinustalle. Ikkunoissa on tummat puitteet ja valkoiset vuorilaudat. Monimuotoisen katon katemateriaalina on ruskea tiili. Päärakennuksen pohjoispuolella on 1866 valmistunut kivinavetta, jota on korotettu 1950–1960-luvulla pystypeiterimoitetulla ja punaiseksi maalatulla osalla. Rannassa on hirsirakenteinen ja ruskeaksi maalattu matala saunarakennus.

Pihatien länsipuolella oleva aitta sekä kivinavetta edustavat historiallisen tilakeskuksen vanhinta rakennuskantaa. Rakennusten hirsipinnat on maalattu punaisiksi ja harjakattojen katemateriaalina on aaltopelti.

Arvot

Alitalon komea päärakennus 1920-luvulta ja siihen liittyvät sivurakennukset, joista vanhimmat ajoittuvat 1800-luvun alkupuolelle, muodostavat edustavan ja hyvin säilyneen rakennuskokonaisuuden, jolla on rakennustaiteellista ja historiallista arvoa. Rakennuksia on kunnostettu rakentamisaikakaudelle tyypilliset piirteet kunnioittaen. Rakennuskokonaisuudella on vähäistä arvoa taajamakuvasa sekä rantamaisemassa. Kohde sijoittuu maisemallisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaaseen Liuttulan-Vedentaan kulttuurimaisemaan ja on yksi sen ydinalueista.

Suosituks

Kohde suositellaan merkittäväksi /s-merkinnällä (kulttuuriarvoja sisältävä rakennus tai rakennusryhmä).

Lähteet

- Kiinteistönomistajan tiedot maastokäynnillä.
- Luonnosvaiheen lausunnot ja mielipiteet.

Päärakennus 1924.

Vanha aitta ja asuinrakennus 1800–1900-lukujen vaihteesta.

Kivinavetat 1866 ja 1875.

Saunarakennus 1987 ja autotalli 2002.

4.6 Helkavuoren rannan kohteet

Perustiedot

Kiinteistö: 908-449-11-73

Osoite: Helkavuori 11

Valmistuminen: Huvilat 1916–1920

Kuvaus

Helkavuoren rannan kohteisiin kuuluu kaksi huvilarakennusta, rantasauna sekä viisi ulkorakennusta. Huvilarakennukset sekä ulkorakennukset sijaitsevat jyrkästi nousevan puustoisien tontin puolivälissä. Sauna on kiinni vesirajassa. Tontin pohjoisosassa kulkee Helkavuorenrannan yksityistie, joka johtaa kiinteistön länsipuolella sijaitsevalle kahdelle tontille. Kummaltakin huvilalta avautuu komeat näkymät kohti Vanajavettä.

Huviloista pohjoisin ja samalla kookkain Blomqvistin huvila on valmistunut vuonna 1920. Huvila liittyy suomalaiseen ilmailuhistoriaan, sillä huvilalla rakennettiin vuosina 1925–1926 Suomen ensimmäinen harrasterakenteinen lentokone, Blomqvist-Nyberg. Kolmikerroksisen rakennuksen eteläpäässä on kookas ja koristeellinen torni. Vuorauksena vaihtelee vaalea vaak- ja pystyponttilaudoitus, joka on jaettu listoilla erikokoisiin kenttiin. Rannan puolelle avautuu koko julkisivun levyinen ja kaaripylyvään koristeltu pääkerroksen katettu terassi sekä sen yläpuolelle sijoittuva toisen kerroksen avoterassi. Pohjoissivulla on katettu sisäänkäynti. Ikkunat ja ulko-ovet ovat alkuperäisiä puuovia. Katemateriaalina on ruskea huopa.

Eteläinen huvilarakennus on valmistunut vuonna 1916. Puolitoistakerroksisen rakennuksen julkisivuissa on vaalea rappaus. Yläosassa vaakasuintainen hirsivuoraus. Jyrkästi harjakattoisen rakennusosan eteläseinustalla on matala aumakattoinen siipiosa, jonka eteläseinustalla luonnonkivistä rakennettu savupiippu. Ikkunat ja ulko-ovet ovat alkuperäisiä. Katemateriaalina on punatiili.

Rannassa on tiettävästi 1900-luvun alussa valmistunut rantasauna. Alaosan hirsipinta on punaiseksi maalattu ja ullakkokerroksen pystylaudoitus on maalattu keltaiseksi. Rannan puolelle on myöhemmin rakennettu katettu terassi. Katemateriaalina on vihreä saumapelti. Ikkunat ja ulko-ovi ovat alkuperäisiä puuovia.

Arvot

Helkavuoren rannan huviloilla on erityistä rakennustaiteellista arvoa. Lisäksi Blomqvistin huvilalla on erityistä historiallista arvoa. Vuonna 1920 valmistunut ylväänä rinteessä seisova huvila edustaa aikansa rakennustaiteellisesti korkealaatuista nikkarityylistä huvilarakentamista. Vuonna 1916 valmistunut huvila edustaa edellistä vaatimattomampaa 1900-luvun alun huvila-arkkitehtuuria. Rakennukset ovat säilyttäneet alkuperäiset ulkoasunsa. Saunarakennuksella on rakennustaiteellista ja historiallista arvoa osana Vanajaveden rantaa. Kohde sijoittuu Sääksmäen-Tarttilan valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle VAMA 2021. Kohde sijoittuu maisemallisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaaseen Ritvala-Ikkalan kulttuurimaisemaan ja on yksi sen ydinalueista.

Suosituks

Kohde suositellaan merkittäväksi sr-merkinnällä (suojeltava rakennus tai rakennusryhmä).

Lähteet

- Pirkanmaan valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet VAMA 2021. Ympäristöministeriö. Suomen ympäristökeskus.
- Pirkanmaan maakunnallisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaat maatalousalueet. Kulttuurimaisemat 2016. Pirkanmaan liitto.
- Luonnosvaiheen lausunnot ja mielipiteet.

Blomqvistin huvila 1920.

Huvila 1916 ja rantasauna.

Pihapiirin tavanomaisia varastorakennuksia.

4.7 Valmarinniemi

Perustiedot

Kiinteistö: 908-428-1-207

Osoite: Valmarintie 110

Valmistuminen: 1800-luvun loppu

Kuvaus

Mallasveden rannalla ja Valmariniemen kärjessä sijaitseva Valmarinniemi on kaupungin omistuksessa ja vuokrattavissa oleva vapaa-ajan kohde, johon kuuluu yhteensä kuusi rakennusta.

Eteläisin niistä on hirsirakenteinen, punaiseksi maalattu ja harjakattoinen Valluntupa. Ulkoasun perusteella rakennus on valmistunut 1800-luvun puolella. Puolitoistakerroksisen rakennuksen harjakaton katemateriaalina on musta huopa. Vanhat puuikkunat ovat pääosin 6-ruutuiset, ja niissä on valkoiset puitteet ja vuorilaudat. Kivijalka on luonnonkiveä. Eteläseinustalla on lasiveranta. Punaisen hirsirakennuksen länsipuolella on vuonna 1979 valmistunut matala ja loivakattoinen saunarakennus eli niin sanottu alasauna. Hirsipintaiset seinät on maalattu ruskeiksi. Järven puolelle avautuu sisäänvedetty terassi. Sokkeli on betonia. Kiinni rannassa on pieni hirsirakenteinen saunarakennus, joka ulkoasun perusteella on valmistunut 1800-luvun puolella. Harjakaton katemateriaalina on ruskea pelti.

Aivan niemen kärjessä ovat Mallasmaja ja Illanpirtti. Ulkoasun perusteella rakennukset ovat valmistuneet 1800-luvun puolella. Illanpirtti on punaiseksi maalattu hirsirakennus. Ullakkokerros on punaiseksi maalattua pystypeiterimoitusta. Pihan puolelle avautuu avokuisti ja järven puolelle lapekattoinen avoterassi. Puuikkunat ovat moniruutuiset ja puitteet sekä koristeelliset vuorilaudat on maalattu keltaisiksi. Harjakaton katemateriaalina on pelti. Perustukset ovat luonnonkiveä. Mallasmaja on ruskeaksi maalattu hirsirakennus. Järven suuntaan avautuu iso katettu avoterassi, jonka yhteydessä on iso luonnonkivistä rakennettu uuni. Puuikkunat ovat pääosin kuusiruutuiset. Ikkunoissa on valkoiset puitteet ja koristeelliset vuorilaudat. Ulko-ovet ovat vanhoja puuvia. Harjakaton katemateriaalina on ruskea saumapelti. Perustukset ovat luonnonkiveä. Mallasmajan ja Illanpirtin eteläpuolella on viime vuosikymmeninä valmistunut pystylaudoitettu ja punaiseksi maalattu varastorakennus.

Arvot

Valmarinniemen 1800-luvun kansallisromanttista hirsihuvilarakentamista edustavat rakennukset rikkaine yksityiskohtineen muodostavat edustavan ja hyvin alkuperäiset tyylipiirteensä säilyttäneen rakennuskokonaisuuden, jolla on rakennustaiteellista ja historiallista arvoa. Rakennuksilla on arvoa osana Mallasveden rantamaisemaa.

Suosituks

Kohde suositellaan merkittäväksi /s-merkinnällä (kulttuuriarvoja sisältävä rakennus tai rakennusryhmä).

Illanpirtti

Valluntupa ja Mallasmaja.

Alasauna 1979 sekä rantasauna.

4.8 Kariniemi

Perustiedot

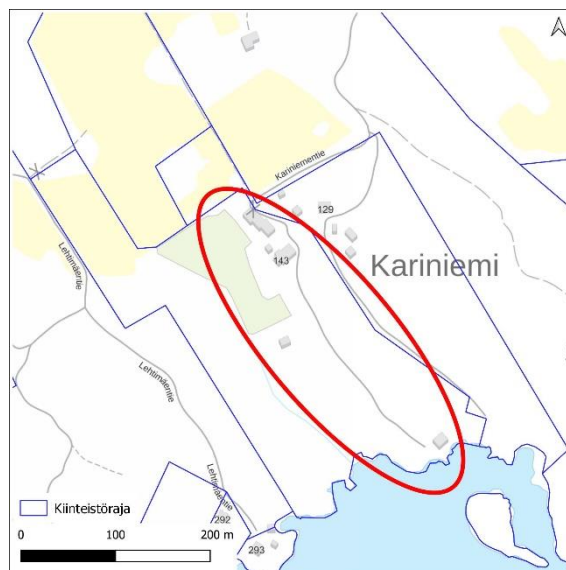
Kiinteistö: 908-487-6-6

Osoite: Kariniementie 143

Valmistuminen: Päärakennus 1914–1916

Kuvaus

Vanha päärakennus vuosilta 1914–1916 liittyi Valkeakosken-Sääksmäen säätyläishuviloihin. Nykyiseen muotoon vanhan päärakennuksen rakensivat Hugo ja Greta Suolahti 1930-luvulla. Suolahdet ja heidän tyttärensä perhe Hilikka ja Kaarlo Linkola lapsineen pitivät tilaa kesäpaikkanaan. Tila myytiin Suolahden pojalle Osmolle, joka kasvatti tilalla myös karjaa. Vuonna 1948 Kariniemen tila siirtyi kaupassa Suomen Maatalousteknikkojen yhdistykselle. Valkeakosken kauppa osti tilan kesäsiirtolaksi vuonna 1949. Lapset viettivät kesäsiirtolassa useita viikkoja kerrallaan. Uusi majoitusrakennus rakennettiin 1960-luvun alkupuolella. Kesäsiirtolatoiminta päättyi vuonna 1989. Vuonna 1994 Kariniemen alue siirtyi koulutoimelta kaupungin nuorisotoimelle ja alueesta muodostui lasten ja nuorten leirikeskus. Syksyllä 2019 kaupunki laittoi kiinteistön myyntiin.

Kariniemen entinen leirikeskus sijaitsee Vanajaveden rannalla, Kuhanselällä. Ranta-alue on luonnonsuojelualue. Päärakennus on valmistunut 1914–1916 ja saanut nykyisen ulkoasunsa 1930-luvulla. Poikkipäädyin varustellun rakennuksen julkisivut on verhoiltu keltaiseksi maalatulla pystypeiterimoituksella. Moniruutuiset puuikkunat ovat valkopuitteisia. Pihan puoleiselle seinustalle sijoittuu poikkipäädyllinen umpikuisti moniruutuisine lasi-ikkunoineen ja rannan puolelle katettu terassi. Katemateriaalina on harmaa saumapelti. Sokkeli on lohkottua luonnonkiveä.

Päärakennuksen pohjoispuolella oleva majoitusrakennus on valmistunut vuonna 1963. Matalan ja loivaharjakattoisen rakennuksen julkisivuissa on ruskeaksi maalattu pystypanelointi. Tuuletusikkunalliset ja valkopuitteiset ikkunat sijoittuvat lähelle katon rajaa. Sokkeli on betonia.

Rantaan johtavan tien varrella on kasvillisuuden peittämä pieni majoitusrakennus, joka ulkoasun perusteella on valmistunut 1900-luvun alussa. Keltaiseksi maalatuissa julkisivuissa on pystypeiterimoitus. Rakennuksessa on vanhat puuikkunat ja -ovet. Puitteet ja vuorilaudat ovat valkoiseksi maalatut. Harjakaton katemateriaalina on tumma huopa. Rannan suuntaan avautuu pieni avokuisti. Perustus on lohkottua luonnonkiveä. Rannalla on loivakattoinen matala saunarakennus, joka on ulkoasun perusteella valmistunut 1960-luvulla. Ruskeaksi maalatussa hirsirakennuksessa on harmaaksi maalattu betonisokkeli ja rannan suuntaan avautuva sisäänvedetty terassi. Katemateriaalina on ruskea pelti.

Arvot

Kariniemen päärakennus sekä pieni majoitusrakennus edustavat 1900-luvun alun puurakentamistapaa ja niillä on rakennustaiteellista ja historiallista arvoa. Rakennusten tyylipiirteet ovat säilyneet hyvin, 1930-luvulla toteutetuista muutoksista huolimatta. Muut pihapiirin rakennukset ovat tavanomaisia aikakautensa edustajia. Rantamaisemassa Kariniemellä ei ole erityistä maisemallista arvoa.

Suosituks

Kohde suositellaan merkittäväksi /s-merkinnällä (kulttuuriarvoja sisältävä rakennus tai rakennusryhmä).

Lähteet

- Valkeakosken sanomat. 19.11.2020.

Päärakennus 1914–1916.

Päärakennuksen rannan puoleinen julkisivu sekä pihan puoleinen julkisivu.

Majoitusrakennus 1963.

Rantasauna ja pieni majoitusrakennus.